

Ianthe Mantingh. Beeld Evert van Moort

Ianthe Mantingh: 'We moeten stoppen met bouwen voor eenzaamheid'

Reinoud Schaatsbergen | Gepubliceerd: om 06:00

Zijdekwartier Architecten heeft zich als eerste architectenbureau bij de Nationale Coalitie tegen Eenzaamheid aangesloten. Een belangrijke zet voor de ontwerpbranche, zegt architect en directeur Ianthe Mantingh. Want waar gemeentes, corporaties en zorgpartijen ontmoeting als kernwaarde hebben omarmd, loopt de vastgoedbranche achter de feiten aan. Mantingh: 'We moeten onze oogkleppen afschudden en middenin de samenleving gaan staan. Elk gebouw moet verbinding versterken in plaats van onmogelijk maken.'

Delen

Drie jaar geleden lanceerde Zijdekwartier Architecten de publicatie *Ontwerpen voor Ontmoeten*. In opdracht van Platformrgs nm met bijdragen van het Atelier Rijksbouwmeester werd kennis en kunde gebundeld over hoe een gebouw en de inrichting van een openbare ruimte kan uitnodigen tot ontmoeting en inclusie. Tot Ianthe Mantinghs verbazing werd de publicatie landelijk omarmd, behalve door degenen die ze juist wil betrekken bij het onderwerp: architecten, bouwers en ontwikkelaars.

Dus besloot Mantingh een stap verder te gaan. Als eerste architectenbureau is Zijdekwartier lid van de Nationale Coalitie tegen Eenzaamheid, een actieprogramma op initiatief van het ministerie van VWS om eenzaamheid in Nederland te verminderen. 'We willen het besef verder verspreiden dat wij, de ontwerpers en bouwers van Nederland, een niet te onderschatten rol hebben in het verminderen van eenzaamheid', zegt Mantingh daarover.

Renovatie Broekerveld Zuidwijk. Beeld Zijdekwartier en Klaarlicht

Ontwerpingrepen

De term ontmoeting is niet meer weg te denken uit ontwerpopdrachten. Het is een 'modewoord' geworden volgens Mantingh. Maar zo hard als het geroepen wordt, zo weinig ziet ze de ambitie goed uitgewerkt in projecten. 'Vaak hoor ik: "We maken een ontmoetingsruimte", en dan hebben ze hun best gedaan. Terwijl die ruimtes meestal maar door een kleine groep mensen wordt gebruikt.' Volgens Mantingh is het juist een kans ontmoeting niet afhankelijk te laten zijn van programmering of kortstondige initiatieven, maar blijvend te verankeren in ontwerpprincipes.

'Eigenlijk kan je als architect jezelf steeds de vraag stellen: wat moeten wij doen om ervoor te zorgen dat de gordijnen open blijven?' Open gordijnen zorgen voor een veiliger gevoel in de openbare ruimte. Vanuit deze gedachte is bijvoorbeeld een brede galerij een belangrijke fysieke ingreep om sociale cohesie te bevorderen. Door een brede galerij ervaart de bewoner meer privacy door de grotere afstand tussen bewoner en passant en kan hij of zij een zithoek of tuintje naast de voordeur maken. 'Wel is het belangrijk om dan niet de slaapkamers, maar bijvoorbeeld de keuken aan de galerijzijde te plaatsen, zodat ook vanuit de woning bewoners sneller in contact komen met hun buren.'

Galerij van de gerenoveerde Wittenflats in Schiedam. Beeld Zijdekwartier en Michelle Muus

Niet maken, wel kraken

Mantingh vermoedt dat het verminderen van eenzaamheid in het algemeen gezien wordt als een verantwoordelijkheid van zorg- en welzijnsprofessionals. Architectuur richt zich ondertussen dikwijls op het individu vanuit een verdienmodel. Het gevolg: anonieme buurten, dalende leefbaarheid en toenemende eenzaamheid. 'Met de manier waarop we onze leefomgeving vormgeven, bepalen we of mensen elkaar makkelijk tegen kunnen komen, of niet. We kunnen de samenleving niet maken, maar wel kraken. En dat laatste gebeurt te veel.'

> 'Ik vind het ook echt bizar dat vandaag de dag gebouwen nog bejubeld worden als architectonisch hoogstandje vanwege een prachtige gevel, maar waar mensen op een ongelooflijk anonieme manier elke dag thuiskomen via een dichte corridor zonder daglicht en zonder verblijfskwaliteit'

'Ik vind het ook echt bizar dat vandaag de dag gebouwen nog bejubeld worden als architectonisch hoogstandje vanwege een prachtige gevel of superefficiënte gbo/bvo-verhouding, maar waar mensen op een ongelooflijk anonieme manier elke dag thuiskomen via een dichte corridor zonder daglicht en zonder verblijfskwaliteit.' Volgens Mantingh zetten zulke projecten architectuur in de hoek van de vormgevers, in plaats van als vak dat de samenleving dient. Een ruimtelijke ingreep als een stoep bij elke voordeur of mogelijkheid tot ontspanning op de route van straat naar huis is al voldoende voor een sociale impuls.

Render van nieuwbouw Magnolia in Alphen aan den Rijn. Beeld Zijdekwartier

Ontmoeting in het Bouwbesluit

Idealiter staat sociale duurzaamheid op hetzelfde voetstuk als energetische of bouwfysische duurzaamheid. Meetbaarheid is daarin het sleutelwoord, zegt Mantingh. De effecten van een mensvriendelijk gebouw of buurt beïnvloeden veel aspecten – gezondheid, criminaliteit, onderhoud, kansengelijkheid, werkloosheid et cetera – en die berekening is in zekere zin al te maken. 'Elke euro die we nu investeren in ruimte geven aan verbinding, verdienen we later terug in een besparing op zorgkosten.'

Toch is die berekening makkelijker gezegd dan gedaan zolang elke partij op zijn eigen eilandje blijft opereren. Daarom pleit Mantingh voor een verankering van ontmoeting in beleid, zoals in Wenen gebeurt. 'Alle gesubsidieerde huisvesting, wat daar een groot deel van het woningaanbod is, wordt in Wenen beoordeeld aan de hand van vier zuilen: economie, architectuur, ecologie en sociale duurzaamheid.' Met een soortgelijke toevoeging aan het Nederlandse Bouwbesluit kan ruimte voor ontmoeting een basis-eis voor woningbouw worden, zodat niet alleen zorg en welzijn, maar ook de bouw gaat staan voor een prettige, verbonden samenleving.

Renovatie en uitbreiding Schouwenhove Leiden. Beeld Marcel van der Burg

Lees meer over

MAATSCHAPPIJ EN CULTUUR ARCHITECTUUR ZIJDEKWARTIER

Reinoud Schaatsbergen
VAKREDACTEUR STEDENBOUW

Reinoud Schaatsbergen is schrijver en redacteur. Binnen de Architect is hij vakredacteur stedenbouw, met specifiek aandacht voor gebiedsontwikkelingen, landschapsarchitectuur en de maatschappelijke impact van (stedelijke) omgevingen.
Ideeën, vragen of opmerkingen? Mail naar reinoudschaatsbergen@vmmmedia.nl